

Høringsuttalelse - Gjeldsordningsloven

4 Vilkår for gjeldsordning

Nylig stiftet gjeld

GOA støtter departementets forslag nr. 1.

1. Bestemmelsen om nylig stiftet gjeld oppheves, og det nedfelles i forarbeidene at forholdet skal inngå i den generelle støtendevurderingen hvor også skyldnerens situasjon ellers, herunder behovet for gjeldsordning, skal trekkes inn. Gjeldens alder skal tillegges noe mindre vekt enn i dag.

GOA vil hevde at innføringen av gjeldsinformasjonsloven 1. juli 2019 vil medføre at opphopningen av fersk forbruksgjeld i forkant av en gjeldsordningssøknad, i fremtiden vil avta sterkt. I dag omfatter denne loven imidlertid bare usikret gjeld, og GOA vil arbeide for at også boliglån, billån, studielån og skattegjeld skal omfattes av loven.

5 Forslag om å oppheve kravet om at Nav-kontoret skal bistå ved egenforsøk

Departementets foreslår at gjeldsordningsloven § 1-5 oppheves. (*Kommunen skal så langt som mulig bistå en skyldner som forsøker å komme frem til en utenrettslig gjeldsordning ...*)

Departementet har latt SIFO undersøke hvordan NAV-kontorene takler dette oppdraget. SIFO viser til at bare 7 % sakene hos NAV får en frivillig utenrettslig løsning. Hos namsmennene får 90 % av sakene en frivillig løsning ved gjeldsordning.

GOA støtter departementets forslag om at § 1-5 oppheves.

Nåværende § 1-3 andre ledd: *Det kan ikke åpnes gjeldsforhandling etter loven her før skyldneren etter evne har forsøkt å komme frem til en gjeldsordning på egen hånd.*

Departementet foreslår at § 1-3 andre ledd skal lyde:

I enkle og oversiktlige saker kan det ikke åpnes gjeldsforhandling etter loven her dersom det er klart at skyldneren ikke etter evne har forsøkt å komme frem til en gjeldsordning med kreditorene på egen hånd. Ved vurderingen skal det legges vekt på skyldnerens personlige ressurser og situasjon for øvrig, samt utsiktene til at forhandling om en frivillig løsning vil føre frem.

GOA foreslår at kravet til egenforsøk oppheves fullstendig.

Bakgrunn: Praksis har vist at det er svært vanskelig for skyldnere å forhandle med kreditorene. GOA har fått utallige meldinger fra medlemmer om at den vanlige reaksjonen på forhandlingsforsøk, er at kravet raskt oversendes namsmannen for inndrivelse. Dette har i sin tur medført at saker hopper seg opp hos namsmannen, dermed har behandlingstiden for gjeldsordninger blitt svært lang, flere namsmenn melder om behandlingstider på over ett år. Media har også fokusert på dette.

GOA vil også peke på en annen paragraf som ikke er nevnt:

§ 1-4 annet ledd bokstav e:

Åpning av gjeldsforhandling skal også nektes dersom det åpenbart vil virke støtende for andre skyldnere eller samfunnet for øvrig. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på om: ..en betydelig andel av skyldnerens samlede gjeld er skatte- og avgiftsgjeld, og om skyldneren kan klandres for forhold knyttet til denne.)

GOA foreslår at denne paragrafen mykes opp.

Departementet skrev selv i Ot.prp. nr. 99 (2002-2003) s. 97: *(Det må likevel tas hensyn til tidsfaktoren. Dersom de klanderverdige forholdene ligger langt tilbake i tid, kan det tilsi at det likevel ikke vil virke støtende å åpne gjeldsforhandling.)*

Dette bør komme tydeligere frem i lovteksten.

GOA vil også peke på at store skjønnsfastsatte skattekrav i mange tilfeller har vært en medvirkende årsak til at næringsdrivende har havnet i økonomiske problemer. Det kan synes som om Skatteetaten har helt frie tøyler til å konstruere en skjønnslikning, som ikke har rot i virkeligheten.

6 Kunngjøring og anmeldelse av krav, preklusivitet

Krav fra finansforetak eller inkassoforetak som ikke er anmeldt innen fristen, bortfaller når gjeldsordningen vedtas eller stadfestes.

Unanmeldte krav etter tredje ledd bortfaller likevel ikke dersom,

- a) skyldneren forsettlig eller på grovt uaktsom måte har unnlatt å opplyse om kravet,*
- b) kravet er pantesikret innenfor verdien pluss 10 prosent av bolig som skal beholdes eller innenfor verdien av andre gjenstander som skal beholdes, jf. § 4-8 første ledd bokstav a og b i loven her.*
- c) gjeldsordningen blir opphevet, jf. § 6-2 tredje ledd i loven her.*

GOA foreslår at kunngjøringen om åpning av gjeldsordning gjøres preklusiv og gjelde alle profesjonelle kreditorer, samt Skatteetaten og Statens lånekasse. Jmf: Danmark og Sverige.

Bokstav a: Skyldneren forsettlig eller på grovt uaktsom måte har unnlatt å opplyse om kravet.

Det kan være svært vanskelig å vurdere om en skyldner forsettlig eller uaktsomt har unnlatt å opplyse om kravet. Mange skyldnere har slitt med stor gjeldsbyrde i mange år, og har fullstendig mistet oversikten over kreditorene. Det bør også tas i betraktning at forfalte gjeldsposter i dag kjøpes og selges mellom ulike finansaktører. Da skal man være særdeles oppgående for å ha full oversikt.

GOA foreslår derfor at bokstav a i departementets forslag tas bort.

7 Gjeldsordning mer enn én gang

Departementet ber om høringsinstansenes syn på følgende forslag:

Vurderingen av om det foreligger "særlige forhold" som tilsier en ny gjeldsordning, presiseres med sikte på å myke opp praksis og sikre en mer enhetlig etterlevelse.

Namsfogden i Oslo, Asker og Bærum: *Alternativet til en gjeldsordning er ofte et livslangt økonomisk uføre for skyldner, og dette vil nok heller ikke tjene kreditorene eller samfunnet for øvrig.*

JURK mener det bør bli lettere å oppnå annengangs gjeldsordning ved økonomisk vold fra nærstående.

GOA støtter dette forslaget. Vi har gjennom årene sett mange stygge saker der nærstående har misbrukt skyldners tillit, der partnere ved utøvelse av psykisk og/eller fysisk vold har tatt kontroll over skyldners økonomi. Vi har også sett mange tilfeller av skyldnere som har vært utsatt for nettsvindel.

GOA foreslår at det må tas hensyn til tidsaspektet. Det bør vektlegges noe dersom det er gått 10-15 år siden avslutningen av forrige gjeldsordning.

GOA vil også peke på dagens nye situasjon, der en pandemi setter store deler av næringslivet ut av funksjon, og svært mange blir permitterte eller oppsagt. Dette har vi ennå ikke sett den fulle konsekvensen av.

9 Styrket veiledning og oppfølging av gjeldsordningsskyldnere

Flere steder i høringsnotatet nevnes at gjeldsordningene har blitt mindre "bærekraftige" etter at livsoppholdssatsene ble redusert 2014. Det ble vist til forskningsrapport fra SIFO.

GOA vil her peke på at i tillegg til reduksjonen i 2014, har disse satsene, i likhet med pensjonen, gjennom årene blitt underregulert i forhold til indeks. Så problemet med mindre bærekraft burde ikke overraske myndighetene.

Det blir i høringsnotatet beskrevet en studie fra 2010, der 39 % hadde fått nye problemer 1,5 til 2,5 år etter fullført gjeldsordning. Her vil GOA fokusere på det som var det store problemet i 2010: Tilgjengeligheten av lånemuligheter, nærmest uten restriksjoner.

Nå skriver vi 2022, og gjeldsinformasjonsloven har virket i 2,5 år. GOA er overbevist om at fenomenet med å stifte ny forbruksgjeld kort tid etter en fullført gjeldsordning, vil bli vesentlig mindre i tiden fremover.

10 Livsopphold og utbetaling til kreditorene

10.4 Departementets forslag

Departementet utformer ikke noe konkret forslag til lov- eller forskriftstekst på dette området nå, men ber om høringsinstansenes syn på problemstillinger det er redegjort for over, herunder om:

1. Livsoppholdssatser og barnetillegg er på riktig nivå, og om det bør opprettes en fjerde aldersklasse for barn ("ungdomssats").

GOA hevder at livsoppholdssatser i dag ikke er på riktig nivå. Vi foreslår at disse snarest blir oppjustert til det nivå de ville hatt, dersom de var blitt regulert i takt med indeks.

GOA støtter opprettelse av en fjerde aldersklasse for barn ("ungdomssats").

2. Det bør åpnes for avsetning til sparing av et mindre beløp f.eks. kr. 500 per måned for å møte uforutsette utgifter under gjeldsordningen, og ev. hvordan denne avsetningen skal skje i praksis.

GOA mener at dette er en dårlig løsning, som vil bli unødvendig byråkratisk, og som vil friste svake sjeler til å bruke disse pengene til andre formål. Skyldner lever allerede på et eksistensminimum, det er som regel ikke overskudd til å spare. Dersom livsoppholdssatsene øker, vil det kanskje stille seg annerledes.

3. Postene helse, strøm, oppvarming og transport bør holdes utenfor standardsatsen og fastsettes individuelt, og dette bør gjelde både for gjeldsordninger og utleggssaker.

GOA støtter forslag 3.

6. Om behandlingen av ekstra utbetalinger i juni og desember fungerer tilfredsstillende eller om dette bør reguleres, og i så fall på hvilken måte.

GOA foreslår: Dersom skyldner fikk beholde ekstrainntektene i juni og desember, ville kanskje behovet for sparing bli mindre aktuelt. Disse ekstrainntektene kunne da bli brukt til andre upåregnelige ekstrautgifter som hadde oppstått i perioden.

12 Innbetaling av dividende, betalingsplaner mv.

Departementet har ikke konkrete forslag, men ber om innspill.

I dette kapittelet vurderer departementet om namsmannen bør beslutte trekk i lønn og andre ytelser i gjeldsordningsperioden eller om det bør innføres en generell ordning med betalingsformidling via namsmannen. Hensikten med en slik ordning er å forenkle måten skyldnerens innbetaling skjer på, forebygge feil i innbetalingene og tilrettelegge for at mislighold kan oppdages på et så tidlig tidspunkt som mulig.

GOA foreslår at det innføres en generell ordning med betalingsformidling.

Namsmannen kan være et alternativ. Vi observerer at også Skatteetaten er på banen med en løsning, som imidlertid ser ut til å være et stykke frem i tid. Uansett vil disse løsningene medføre en bedre hverdag for skyldnerne, og bedre innbetaling til kreditorene. Begge ordninger vil medføre mer arbeid med selve gjeldsordningene, men vil samtidig medføre færre endringssaker.

14 Gjeldsordningsperiodens lengde

GOA foreslår: Normalperioden bør være tre år, se til Finland.

Gjeldsordningsperioden bør regnes fra levering av søknad.

Dersom en gjeldsordning blir endret, kan gjeldsordningsperioden forlenges til maks fem år.

Mange namsmenn melder om svært lange behandlingstider for gjeldsordningssøknader. Årsaken til dette er at kreditorene de senere år har vært svært raske til å sende kravene til namsmannen, så snart skyldner forsøker å forhandle. Det blir helt feil at skyldnerne skal belastes med at gjeldsordningen blir opptil to år forlenget, når det er kreditors dårlige saksbehandling, som er årsaken. Dette er bakgrunnen for vårt forslag om at gjeldsordningsperioden skal regnes fra innlevering av søknad.

15 Oppgjør ved innbetaling av engangsbeløp

GOA støtter departementets forslag nr. 3:

3. Dersom det må antas å gi kreditorene bedre dekning enn en ordinær gjeldsordning, kan en gjeldsordning gå ut på betaling av et engangsbeløp som endelig oppgjør.

Dette bør være gunstig både for skyldner og kreditorer.

1. Kreditorene får det beløp som ordningen tilsier, uansett om skyldner kort tid ut ordningen blir varig syk eller arbeidsledig.

2. Skyldner får fjernet betalingsanmerkninger, og kan tegne forsikringer, få et mobilabonnement eller en bankkonto f. eks. For skyldner kan det også bety bedre selvfølelse, bedre psykisk helse, lavere risiko for samlivsbrudd, forhindre økt sykefravær og eller uføretrygd.

16 En enklere og mer effektiv behandling av endrings saker

GOA støtter dette forslaget.

Departementet går inn for at namsmannen skal behandle endrings saker av liten økonomisk betydning, eller som ikke er til skade for kreditorene. Disse kurante sakene bør kunne avgjøres ved en forenklet prosedyre hvor det ikke er nødvendig å forelegge saken for kreditorene. Tingretten vil etter forslaget bare behandle saker av større økonomisk betydning, eller som er til skade for kreditorene.

Departementet vil videre gå inn for andre tiltak med sikte på å begrense mengden av endrings saker, blant annet ved å la namsmannen innvilge kortere betalingsutsettelse og betalingsfrie perioder. Forslaget om å gjøre kravsanmeldelsen preklusiv for profesjonelle kreditorer vil sannsynligvis bidra til å begrense antallet endrings saker.

Fra GOAs tidligere innspill:

§ 6-5 Frister:

(Dersom skyldneren har gjort seg skyldig i uredelighet eller grovt har tilsidesatt sine plikter etter gjeldsordningen, kan retten, på begjæring av en fordringshaver, hvis krav er omfattet av gjeldsordningen, oppheve gjeldsordningen.)

Denne begjæring om opphevelse av en gjeldsordning etter § 6-2 tredje ledd må fremsettes innen ett år etter gjeldsordningsperiodens utløp.

Med dagens lovtekst kan altså kreditor fremme en begjæring om opphevelse inntil ett år etter at gjeldsordningen er avsluttet. Skyldner derimot har ikke krav på å få fremme et motforslag til å «reparere» ordningen, f. eks ved å tilby en økonomisk kompensasjon.

Oslo byfogdembete har opplyst om en økende tendens til at opphevelsesbegjæringer sendes retten etter at gjeldsordningsperioden er utløpt, selv om misligholdet har oppstått tidligere i gjeldsordningsperioden. Så lenge gjeldsordningen løper, kan den i mange tilfeller endres ved at skyldig beløp innbetales eller at det kompenseres for mislighold ved at gjeldsordningsperioden forlenges. Dersom begjæring om opphevelse innkommer etter at gjeldsordningen er gjennomført, vil disse virkemidlene bortfalle fordi endring bare kan skje i gjeldsordningsperioden, mens opphevelse kan skje i inntil ett år etter periodens utløp. Et grovt mislighold vil normalt resultere i opphevelse av ordningen.

GOA viser til punkt 12, der det drøftes om namsmannen skal pålegges å trekke i lønn. Dersom dette blir gjennomført, vil det i de fleste tilfeller medføre at skyldner unngår å komme på etterskudd med dividenden.

Til § 6-5 foreslår GOA at setningen om at krav kan fremmes inntil ett år etter at gjeldsordningen er utløpt, må fjernes.

17 Tilsidesettelse av gjeldsordning ("etterperioden")

GOA støtter departementets forslag nr. 1.

Denne regelen må tas helt ut av loven. Tiden har løpt fra denne tankegangen. Ingen andre land med gjeldsordningslov, har en slik regel.

Det virker som om lovgiver i 1992 var svært opptatt av det skulle legges inn en form for straff i systemet. Erttiden har imidlertid tydelig vist hvordan finansindustrien i mange år har benyttet et hvert smutthull for å få svake sjeler til å stifte forbruksgjeld, som de ikke hadde forutsetning for å betale.

Med vennlig hilsen

GJELDSOFFER-ALLIANSEN

Bengt Scheldt